

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/95367,Pomnik-Katynski-na-Cmentarzu-Junikowo-w-Poznaniu.html>
2021-05-17, 20:40

Pomnik Katyński na Cmentarzu Junikowo w Poznaniu

Pomnik Ofiar Katyńskich na Cmentarzu Junikowo w Poznaniu na trwałe wpisał się w pamięć poznaniaków jako symboliczne i niezwykle ważne miejsce podkreślające ofiarę i martyrologię narodu polskiego w czasie II wojny światowej. Przybrał on formę kamiennego ołtarza, wokół którego ustawiono liczne donice oraz metalowe podstawy na znicze. Równie wymowny dla obserwatora jest dobór słów – na samym ołtarzu widnieje napis „KATYŃ 1940”, zaś poniżej ustawiono mniejsze tabliczki z nazwami miejsc kaźni Polaków: „MIEDNOJE”, „KOZIELSK”, „OSTASZKÓW”, „STAROBIELSK” i „SMOLEŃSK”. Golgotę Wschodu, deportację ludności polskiej skazanej na tułaczkę i niemalże koczowniczą, wieloletnią wegetację w głębi ZSRR symbolizuje zarówno słowo „SYBIRACY”, jak i przedział lat „1940-1990” tuż przy godle państwowym. Jednak to główne przesłanie „BOŻE, SPRAW, ABY TA OFIARA ZMIENIŁA OBLICZE ZIEMI”, nawiązujące do słów papieża Jana Pawła II, ma swoją szczególną wymowę oraz kryje w sobie ważne przesłanie dla potomnych, kolejnych pokoleń, które szczęśliwie nie doświadczyły osobiście okrucieństwa ostatniej wojny.

Pomnik
Katyński
przed
renowacją

Pomnik
Katyński
po
renowacji

Niewątpliwie kluczowym elementem upamiętnienia jest dębowy krzyż symbolizujący ofiarę Chrystusa, a tym samym przywiązanie narodu polskiego do wiary i tradycji chrześcijańskiej. Jak można odczytać na czarnej tabliczce: „jest wierną Kopią Krzyża ustawionego przez Episkopat Polski na symbolicznej mogile w Lesie Katyńskim”. W tym kontekście krzyż staje się znakiem zarówno męki, zbawienia, jak i wiecznej pamięci polskich oficerów. Nierzadko tuż przy ołtarzu mieszkańcy w odruchu serca stawiają zdjęcia żołnierzy Września 1939 r., najpewniej swoich bliskich, którzy padli ofiarą zbrodni

sowieckich. Można też dostrzec wiązańki biało-czerwonych kwiatów, znicze, elementy religijne (m.in. obrazki oraz różańce). Pomnik Ofiar Katyńskich na Junikowie nie pozostawia obojętnym – już z oddali zwraca uwagę osób, które przychodzą na cmentarz odwiedzić swoich bliskich i oddać się chwili zadumy.

W świetle przekazu Wielkopolskiego Związku Solidarności Polskich Kombatantów w Poznaniu pomnik został odsłonięty i uroczystie poświęcony przez ks. biskupa Stanisława Napierałę 29 kwietnia 1990 r., w 50. rocznicę Zbrodni Katyńskiej. Pomimo dużych trudności finansowych został on sfinansowany ze składek społecznych i datków zebranych w skarbonach rozmieszczonych w różnych miejscach w Poznaniu. Tuż przed jego powstaniem sprzedawano na ten cel m.in. okolicznościowe cegielki. Co warto podkreślić, od pierwszych wykopów budowlanych do poświęcenia upłynęło jedynie 20 dni. Prace były prowadzone w ekspresowym tempie przy dużym zaangażowaniu i ofiarności środowisk kombatanckich.

Corocznie we wskazanym miejscu odprawiane są nabożeństwa ekumeniczne w intencji bestialsko zamordowanych Polaków. Uczestniczą w nich m.in. rodziny katyńskie oraz dalsi krewni ofiar, wiedzeni potrzebą pamięci oraz oddania hołdu. Mieszkańcy Poznania regularnie składają kwiaty i zapalają znicze, pragnąc tym samym, by pamięć o zaplanowanej przez ZSRR zagładzie polskich elit w 1940 r. nigdy nie została zapomniana. Czas w tym przypadku nie jest sprzymierzeńcem – nieubłagane z roku na rok maleje liczba bezpośrednich świadków okrutnych wydarzeń wojennych, nieludzkich zbrodni ujętych na kartach historii. Dzieci, córki i synowie ofiar, również osiągają już podeszły wiek. Coraz trudniej, głównie z uwagi na stan zdrowia, jest im organizować uroczystości rocznicowo-wspomnieniowe, mimo potrzeby ducha, ogromnego zaangażowania, a także niestabnącej przez lata woli działania. Tym bardziej środowiska rodzin katyńskich zasługują na szacunek miejscowej społeczności, Wielkopolan i niezbędną pomoc ze strony instytucji państwowych.

W dniu 21 listopada 2018 r. WZSPK zwrócił się z prośbą o pomoc do Oddziału IPN w Poznaniu w przeprowadzeniu niezbędnego remontu Pomnika Ofiar Katyńskich. Przez 28 lat omawiane miejsce pamięci nie było poddane wymaganej renowacji. Okładziny z kamienia naturalnego wymagały gruntownego oczyszczenia, zaś betonowe podłoże pilnej naprawy. Uszkodzeniu uległy marmurowe płyty, tracąc przy tym swój pierwotny kolor. Osobną kwestię stanowiła konieczna renowacja drewnianego krzyża z wymianą zbutwiałych elementów i ich zabezpieczeniem przed dalszą degradacją włącznie. Specjaliści w zakresie budownictwa, osoby parające się w pracy w drewnie, stolarze, bacząc na znaczny stopień uszkodzeń nie wykluczali postawienia zupełnie nowego krzyża. Tak też się stało. W dniu 31 marca 2020 r. został postawiony nowy krzyż przy ołtarzu. Wcześniej, w drugiej połowie grudnia 2019 r., IPN dokonał odbioru prac remontowo-budowlanych. Pełen zakres robót obejmował następujące obszary:

1. Roboty rozbiórkowe (m.in. wstępne oczyszczenie powierzchni okładzin z kamienia naturalnego, mycie powierzchni z kamienia naturalnego, a także rozebranie okładzin z płyt marmurowych).

2. Naprawa podłoża betonowego pod okładziny z płyt kamiennych (skucie nierówności podłoża i części odspojonych, przygotowanie podłoża pod wykonanie okładzin – czyszczenie i zmycie, gruntowanie gruntownikiem epoksydowym oraz naprawa podłoża, szpachlowanie podłoża pierwszą warstwą, a następnie pogrubienie warstwy).

3. Montaż płyt marmurowych na zaprawie klejowej mrozoodpornej oraz przywrócenie pierwotnego koloru wraz z polerowaniem.

4. Renowacja drewnianego krzyża (w tym demontaż, wymiana zbutwiałych elementów, szpachlowanie, szlifowanie powierzchni drewnianych, zagruntowanie i trzykrotne malowanie krzyża).

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Poznaniu załącza poniżej dokumentację fotograficzną „przed” i „po” przeprowadzonych pracach.

IPN decydując się na sfinansowanie remontu Pomnika Ofiar Katyńskich, pragnął oddać hołd i szacunek należny ofiarom Zbrodni Katyńskiej w 1940 r., jak również, w przededniu 80. rocznicy, aktywnie włączyć się w trwałe upamiętnienia jednego z najważniejszych wydarzeń w historii Polski. Tym samym Instytut wyraża przekonanie, że wyremontowany, odnowiony i zabezpieczony Pomnik Katyński będzie wymownym świadectwem pamięci ze strony rodzin katyńskich, osób prześladowanych przez system komunistyczny, przedstawicieli stowarzyszeń i związków, a także mieszkańców Poznania i wszystkich Wielkopolan.

Tomasz Ceglarski